

Psoty, harce, igraszki, figle-migle – po co się bawić i jakie zabawy są najlepsze?

Autor: Ramona Słobodzian

Data: 1 czerwca 2019

Pierwszy dzień czerwca to radosne obchody święta dzieci, ale i przedsięwzięcie wakacji. Choć dla dzieci mieszkających na wsi koniec roku szkolnego oznacza nierzadko wzmożony czas pracy – choćby przy żniwach – warto zachować równowagę i nie zapominać o dobrej zabawie. W Dniu Dziecka przypominamy, co właściwie oznacza to słowo i jakie zabawy są najlepsze.

fot. Fotolia

Kierowanie ciągnikiem to świetna sprawa! Żeby jednak zabawa nie skończyła się tragicznie, zawsze musi nad nią czuwać oko kogoś dorosłego.

Na początku była zabawa

Skłonność do zabawy to najpierwotniejszy odruch człowieka oraz zwierząt – pisze w swej znakomitej książce *Homo ludens* [„człowiek bawiący się”] holenderski historyk Johan Huizinga. Zabawa jest starsza od zorganizowanej kultury i wszelkich skodyfikowanych działań. Powinna wzbudzać niczym nieskrępowaną radość, śmiech i przyjemność. Zabawa musi być nieprzymuszonym działaniem się tu i teraz – jeśli jest nakazana, traci swą moc i właściwości.

Najlepszy plan to brak planu

fot. Fotolia

Kostki, kolanka, paszki, skucha – pamiętamy te słowa? Kto się przyzna?

Dzieci i zwierzęta bawią się spontanicznie, odruchowo, bezinteresownie, bez zastanowienia. Zabawa jest instynktowna, dopóki, już jako dorośli, nie zaczniemy jej kategoryzować i układać w odpowiednich szufladach lub excelowskich tabelkach z wykazem zadań do realizacji. W sferze zabawy – pisze Huizinga – nie obowiązują jednak prawa i obyczaje pospolitego życia. *Słownik języka polskiego* w wydaniu PWN dodaje zwięźle: to są wszelkie czynności, które bawią i pozwalają przyjemnie spędzić czas.

Dla ciała i ducha

fot. Fotolia

Gra w kulki – trochę ekskluzywna (szklane kulki się zbierało i wymieniało: jedna szklana kulka to dwie plastikowe etc.), ale jeśli akurat nie mamy, kulki z łatwością można zastąpić papierowymi lub kamykami czy np. kasztanami.

Słynny badacz języka i kultury Aleksander Brückner idzie jeszcze dalej i mówi wprost – zabawa to elementarna potrzeba człowieka, gwarant jego dobrej kondycji fizycznej i zdrowia psychicznego. Kiedy dajemy się ponieść zabawie i puszczaamy wodze kontroli i fantazji, niemal kreujemy nową rzeczywistość – nie tracimy czasu, a wręcz przeciwnie: zyskujemy nową wiedzę o sobie, o drugim człowieku i o świecie.

Zabawa jest jak oddech

Gry i zabawy są potrzebne do życia jak powietrze – bez niego nie oddychamy. Francuski socjolog Roger Callois wyróżnił cztery kategorie zabaw: *agon* (współzawodnictwo) to wszelkie gry zespołowe, gdzie ważna jest rywalizacja i wyłonienie zwycięzcy; *alea* (los) to „zabawy przypadkowe”: ruletki, wylizanki, loterie, rzucanie kośćmi, spektrum działań, na które nie mamy bezpośredniego wpływu; *mimicry* (naśladownictwo) to tak lubiane, szczególnie przez dzieci, odgrywanie ról i naśladowanie różnych postaci, na przykład z ulubionych bajek; wreszcie *ilinx* (oszołomienie) to aktywności uruchamiające adrenalinę: chodzenie po linie, zjazd z wysokiej ślizgawki czy figle na karuzeli.

fot. Fotolia

Pierwszy lepszy kawałek kartonu, nożyczki, trochę taśmy klejącej – tylko tyle trzeba, by poszybować do innego świata!

Bez zabawy nie ma rozwoju

Oprócz generowania przyjemnych doznań, zabawa jest po prostu potrzebna do rozwoju. Jednomyślnie przekonują o tym psychologowie: dzieci potrzebują zabawy tak samo jak jedzenia, spania i kochającej opieki rodziców. Bawiące się swobodnie dziecko w sposób naturalny poznaje otaczający je świat: przygląda się, naśladuje, potem próbuje współzawodniczyć. Dziecko bawi się po to, by stać się dojrzałym dorosłym – powtarzają psychologowie i pedagodzy. Warto o tym pamiętać każdego dnia.

fot. Fotolia

Gra w klasy – klasyka nad klasykami! Gra rozpoznawalna w każdym zakątku globu.

Im prościej, tym lepiej

Mogłoby się wydawać, że kształt dzisiejszego świata został naszkicowany przez zdolnego demiurga wyspecjalizowanego w organizowaniu zabaw. Rzeczywistość XXI stulecia, przynajmniej w naszym śródziemnomorskim kręgu kulturowym, to rzeczywistość poświęcona zabawie. Specjalne aplikacje, platformy, social media, „dedykowane pokoje gier” czy niebotycznie kosmiczne place zabaw kuszą i dzieci, i dorosłych. Intuicyjnie jednak czujemy, że nie w tym rzecz. Sięgamy pamięcią do „kraju lat dziecińczych” i wydobywamy z niej wspomnienia przepastnej bez troski.

fot. Fotolia

Gra w kapsle albo jeszcze lepiej – plastikowe nakrętki! Dodatkowo można połączyć przyjemne z pożytecznym: wybierać je z naszej okolicy, pobawić się, a potem oddać na zbiórkę, która umożliwia m.in. zakup specjalistycznego sprzętu rehabilitacyjnego dla chorych dzieci.

Zdarza się nam popadać w nostalgię i nie ma w tym nic złego, pod warunkiem że tęsknoty przemienimy w działanie. W chowanego, w ciuciubabkę, w berka, w podchody – to były najlepsze zabawy, do których wystarczyło mieć chęć i... chęć. Kapsle, klocki z pudełek po zapałkach, dwa metry „gumki do majtek” – to akcesoria do najlepszych zabaw pod słońcem. Były w każdym domu. Czy coś stoi na przeszkodzie, żeby i dziś zrobić z nich zabawowy użytek?

Zabawa kiedyś

fot. Fotolia

Skakanka dla małych i dużych, hej hop!

Tymczasem jeszcze na początku XX wieku słowo „zabawa” nie było jednoznaczne. Określano nim ogół wszystkich czynności opóźniających jakieś działanie. W *Słowniku języka polskiego* J. Karłowicza, A. Kryńskiego i W. Niedźwiedzkiego z 1927 roku czytamy, że „ludzkie wszystkie roboty i prace podległe są zabawom i zawadom” (w domyśle: przeszkodom). Inne słowo kojarzące się z zabawą: rozrywka, pierwotnie oznaczało „bystrość umysłu”. Człowiek błyskotliwy to wedle starego słownika ktoś „odznaczający się rozrywką”, „mający dowcip do wszystkiego i rozrywkę ku temu”. Natomiast na określenie tych wszystkich aktywności, które dla nas są dziś rozrywką i zabawą, sto lat temu mówiono: krotchwila – „coś, co skraca chwilę, co nas zabawia, tak że czas szybko płynie”.

Źródło: Johan Huizinga, *Homo ludens*, przeł. M. Kurecka, W. Wirpsza, Warszawa 1998; *Słownik języka polskiego* pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego i W. Niedźwiedzkiego, Warszawa 1927.